

Gezelligheidsdier zoekt woning en huisgenoten

AUTEUR Meral van Leeuwen

FOTOGRAFIE Jan van Duppen

Veertien huisgenoten, douche en wc's delen, een kamer waar net een tweepersoonsbed in past en bijna 1300 andere studenten om je heen; dat is het IBB in Utrecht. De (oud-) bewoners van het complex kwamen overal vandaan en komen uiteindelijk overal terecht. Hoog tijd voor herinneringen en verhalen aan meer dan veertig jaar IBB.

Bouw en historie

Vlak na de Tweede Wereldoorlog groeide het aantal studenten in Nederland hard. Waar studeren voorheen een voorrecht was voor kinderen uit welgestelde gezinnen, meldden zich nu steeds meer vrouwen en jongeren uit minder elitaire milieus aan voor een academische studie. De aanwas van jonge academici bracht onvermijdelijk een huisvestingsprobleem met zich mee. Overal in Nederland, in alle lagen van de bevolking, heerste woningnood. Sommige studenten blijven daarom in het ouderlijk huis wonen en worden 'spoorstudent'. Mocht thuis blijven geen optie zijn, dan kon je vaak nog een kamer vinden bij een hospita. Ouderen verhuurden een kamer aan een armlastige student en verdienden zo een zakcentje bij. Daarnaast verzorgde een hospita vaak ook maaltijden en hield de oude dame of heer een oogje in het zeil. Die bemoeizucht kon erg ver gaan en dus was het bewonen van een klein, gehorig kamertje met overdreven belangstelling van iemand op leeftijd, verre van ideaal. Daarnaast stierf deze bedrijfstak, ook wel de 'ploerterij' genoemd, langzaam uit vanwege de invoering van de AOW (Algemene Ouderdomswet).

Om de woonsituatie van studenten te verbeteren worden er in verschillende Nederlandse steden stichtingen ten behoeve van studentenhuysvesting opgericht, zo ook in Utrecht. Grote bedrijven als Shell en Philips investeren in deze stichtingen om zo "Het vergroten van huisvestingsmogelijkheden der studenten aan de Rijksuniversiteit te Utrecht" te bewerkstelligen. Wellicht met het oog

op mogelijke latere werknemers? Hoe dan ook, aanvankelijk bestaan de werkzaamheden van de SSHU (Stichting Studentenhuisvesting Utrecht) vooral uit het opkopen van een aantal panden in de Utrechtse binnenstad. Een activiteit die alleraardigst is, maar bij een blijvende stijging in aantallen studenten geen zoden aan de dijk zet. De SSHU wil bouwen, nieuwbouw voor studenten. Na vijf jaar gesteggel met de gemeente gaat dan toch de eerste paal in de grond aan de Ina Boudier-Bakkerlaan. Een ruime locatie buiten de binnenstad, maar gunstig gelegen ten opzichte van het nieuw te bouwen universiteitsterrein De Uithof.

"Ik leerde mensen kennen die ik anders niet had leren kennen en kwam erachter dat het ook gewoon prima mensen waren"

In 1966 zijn de eerste kamers op het complex gereed. Er is geprobeerd zoveel mogelijk studenten te laten wonen op het terrein. Dat resulteerde in een hoogbouwflat van achttien verdiepingen met eenheden van acht kamers en vijftien laagbouwflats met eenheden van veertien of vijftien kamers, dat bij elkaar de gemakkelijke benaming IBB (naar de Ina Boudier-Bakkerlaan) krijgt. In ieder huis zijn twee badkamers, een grote keuken en twee of drie toiletten die men moet delen. Een situatie die niet veel verschilde van studentenhuizen in de binnenstad, maar dan wél in nieuwe panden voorzien van moderne gemakken: "Dolblij was ik toen ik daar een kamer mocht betrekken! Alles was nieuw en ik vond het heel luxe. Het stucwerk was mooi, nieuwe grijze gordijnen, een eigen deurbel en brievenbus én een verwarming," vertelt een bewoonster van het eerste uur. En ook niet onbelangrijk was dat de hospita en ouders

ver weg waren. Met soortgenoten op een kluitje wonen leidde uiteraard bij veel bewoners tot een lang-leve-de-lol studententijd, maar dat bleek niet meteen vanzelfsprekend: "Traditie moest zich nog vormen in het nieuwe IBB huis. We kookten wel eens samen, maar niet altijd. Je werd gewoon geplaatst en je moest het maar doen met deze mensen. Dat vergde wederzijds wel tolerantie, maar later leer je elkaar kennen en verdwijnt dat."

In de beginjaren van het IBB waren de huizen gescheiden, wat betekende dat er aparte jongens- en meisjeshuizen waren. Nachtelijk bezoek van het andere geslacht was dan ook niet toegestaan, al werd deze regel veelvuldig genegeerd. Studenten van het HBO (Hoger Beroepsonderwijs) mochten er niet wonen, laat staan werkende jongeren. Dat deze regels nu zijn verdwenen lijkt haast vanzelfsprekend, toch werd het gemengd wonen pas begin zeventiger jaren geleidelijk ingevoerd na protesten van de bewoners. Alleen voor de huizen die dat wilden overigens, waardoor het een decennium duurde voordat alle IBB-huizen gemengd waren. Pas in 1985 werden de IBB-kamers beschikbaar gesteld voor andere doelgroepen zoals `werkende jongeren, echtparen, allochtonen, gescheiden echtparen en homofielen`. Tot grote vreugde bij studenten- en jongerenorganisaties die hiervoor al langer pleitten. Toch waren de inspanningen van die organisaties niet de echte reden van openstelling; de status van SSHU veranderde van studentenhuisvesting naar sociale huisvesting waardoor het een normale woningcorporatie werd en ze hun woningen moesten openstellen voor meerdere doelgroepen.

De huiskamer: ontmoetingsplek

Juist het hebben van veel verschillende huisgenoten – het IBB staat immers open voor iedereen en is niet voorbehouden aan mensen van een bepaalde vereniging of studie – wordt door veel bewoners als meerwaarde ervaren: "Ik leerde mensen kennen die ik anders niet had leren kennen in eigen kring en kwam erachter dat het ook gewoon prima mensen waren." Gezelligheid is dan ook wat men als reden opgeeft om op het IBB te gaan wonen. Met vijftien anderen in één huis is er altijd wel iemand te vinden die in is voor een kletspraatje, een potje Risk of het verwerken van een krat bier. Op het IBB leest en becommentarieert men gezamenlijk de krant aan de keukentafel. Er is een inschrijfflijst voor het avondeten en een gemeenschappelijke bierkoelkast. De keuken vervult hierbij een zeer belangrijke rol. Volgens SSH-directeur én oud-IBB'er Ton Jochems is de keuken de grote kracht van het IBB: "Want dat is waar je iedereen ontmoet, waar je feesten kunt houden en je vrienden ontvangt." Een grote gemeenschappelijke plek waar je, als je gezakt bent voor je tentamen, het excuus hebt van een ei bakken om je gal te spuwen bij je huisgenoten en het weer te vergeten. Die keuken was overigens niet altijd zo groot. Bij de bouw van het complex waren ze veel kleiner en niet bedoeld om hele maaltijden in te bereiden. Studenten konden daar hun ontbijt klaar maken, maar werden verder geacht in de Mensa te eten. Al snel bleek dat de moderne student geen kantinevoer bliefde en werd er een extra kamer bij de keuken betrokken, waardoor er een grote woonkeuken werd gecreëerd.

Maximaal gebruik maken van het gemeenschappelijke balkon op IBB 89-4.

De huisfeesten in de IBB-woonkeukens zijn beruchte gelegenheden waar studenten vanuit de hele stad op af komen. Een souvenir aan die feesten zijn (behalve een vloer vol verschaald bier en enkele ludiek gejatte huisattributen zoals pannen en douchekoppen) muurschilderingen en andere aankleding van het feest die vaak het gehele jaar de woonkamer blijven verfraaien. Bijzonder is om te zien hoe de IBB'ers een persoonlijke draai geven aan de uniforme woonkamers. Hoe bijvoorbeeld de zestien vierkante keukenkastjes, als blokken opgestapeld, als een canvas worden gebruikt. "Alle huizen verschillen, ook al is het zo uniform gebouwd. Elk huis heeft z'n eigen sfeertje, een verzameling mensen die proberen er wat van te maken," zegt een oud-bewoner hierover. In ieder IBB huis zul je dezelfde huiskamer of badkamer tegenkomen en toch ook weer niet.

Nu verkiest de student een zelfstandige studentenwoning boven de gemeenschappelijke ruimte

Slecht imago

Het is overigens niet alleen gezelligheid wat de klok slaat. Zoveel mensen op zo'n klein oppervlak kan niet anders leiden dan tot irritaties en conflicten. Bijna elke oud-bewoner heeft wel eens samengewoond met een wat minder sociale huisgenoot. Dat kan variëren van iemand die nooit wat zei en zich opsloot in zijn kamer, tot iemand die zichzelf de hele dag verdoofde met hasj of, nog erger, iemand die psychisch de weg kwijt raakte en verviel in wanen

of psychoses. En iedere Utrechter kent wel de verhalen van de langbewoners op het IBB; oude studenten uit de jaren zeventig die nooit afscheid hebben kunnen nemen van hun studentenkamer en daar nog steeds wonen. Inmiddels aardig op leeftijd en te midden van het jonge grut. Het IBB heeft daarom niet altijd een goed imago gehad in de Utrechtse studentenwereld. Het werd toch vaak als 'minder' gezien en als het even kon, verhuisde je door naar een mooi pandje in de binnenstad.

Daarnaast blijkt uit doelgroepenonderzoek van de SSH dat de vraag naar zelfstandige studentenwoningen de laatste jaren is gestegen. Tegenwoordig wordt dan ook de voorkeur gegeven aan het bouwen van grotere studentenkamers in kleinere eenheden of zelfstandige studentenwoningen, wat dan vaak weer ten koste gaat van de grote gemeenschappelijke ruimte die op het IBB zo populair is. Hierbij spelen ook financiële motieven een rol, want voor zelfstandige woningen kan huursubsidie worden aangevraagd en voor onzelfstandige kamers niet. Wel wordt er geprobeerd het effect van de beroemde IBB-keukens na te bootsen met gemeenschappelijke washokken of dakterrassen waar meubilair wordt bijgeplaatst, zodat de drempel minder hoog is om een praatje te houden met medebewoners. Tot op heden is het imiteren van de IBB-keukens erg moeilijk gebleken en worden de gemeenschappelijke ruimtes bij zelfstandige woningen minder gebruikt dan gehoopt.

Blijvend populair

Ondanks het mindere imago is het IBB nog altijd het populairste studentencomplex van Utrecht en men staat gemiddeld anderhalf jaar op de wachtlijst om er een kamer te mogen betrekken. Een

Een gemiddelde IBB-keuken.

De bewoners van IBB 51 barbecueën in het plantsoen.

behoorlijk deel van de Utrechtse studenten geeft nog altijd de voorkeur aan het delen van gemeenschappelijke voorzieningen en een iets kleinere kamer, ook al kan men nu gemakkelijker kiezen voor een kamer met een eigen badkamer en keukenblok. De SSHU denkt er zeker nog niet aan om het complex te slopen, ongeacht de tegenwoordige trends in het bouwen voor studenten: "De toekomst van het IBB zal sprekend op het verleden lijken: er verandert niets. Renovatie of sloop staan niet op de agenda, we zouden niet durven!"

De gemeenschappelijke woonkeukens, gunstige ligging en lage huurprijs wegen op tegen de kleine kamers van veertien vierkante meter en afgeleefde gemeenschappelijke ruimtes. Oud-bewoners raden het jongeren van harte aan om op het IBB te gaan wonen: "Het was een dynamisch en emotioneel rijk leven. Daarvoor kon ik nog wel eens eenzaam en alleen op mijn kamertje zitten, maar dat gebeurde me op het IBB niet meer. Na het IBB ben ik dan ook gaan samenwonen met oud-huisgenoten." Het aloude studentencliché komt naar boven; je maakt op het IBB vrienden voor het leven. Natuurlijk zal dat niet voor iedereen zo gelden, waarschijnlijk hebben behoorlijk wat IBB'ers een erg eenzame tijd op hun kleine kamertje gehad. Maar bij veel oud-bewoners geeft het woord 'IBB' direct een leuk en ondeugend onderbuik gevoel. Niemand gaf aan spijt te hebben van de tijd die ze op het IBB hebben doorgebracht, zelfs niet als dit hun studie ernstig vertraagde of als men eigenlijk niet zoveel op had met de huisgenoten. Niemand had het willen missen: "Ik heb me werkelijk afgevraagd of ik dik tien jaar na dato niet een berg nare herinneringen heb weggefilterd uit mijn drieënhalp jaar

IBB. Toen ik mijn twijfels voorlegde aan een oud-huisgenote, huidige hartsvriendin, antwoordde zij: 'Nee, het was gewoon gezellig.' Het lijkt haast vanzelfsprekend dat als positiefste aspecten van het IBB worden genoemd: gemeenschapsgevoel, gezelligheid en vrienden. Toch is het ook opvallend, omdat hierin geen verschil valt te ontdekken tussen IBB'ers van vroeger en nu. Of zoals Ton Jochems (directeur SSH) uitdrukte: "In de afgelopen dertig jaar is van alles veranderd: het openbaar vervoer, manieren van communiceren en hoe er gestudeerd wordt. Alles behalve wonen op het IBB en dat is best bijzonder."

Wonen op het oudste studentencolplex van Utrecht zal niet iedereen even aantrekkelijk lijken, maar auteurs Meral van Leeuwen (meralvanleeuwen@gmail.com) en Jan van Duppen (janvanduppen@gmail.com) verloren er als oud-bewoner hun hart. Dit artikel is een voorproefje van hun in november 2012 te verschijnen IBB Boek waarin de verhalen en herinneringen van oud-bewoners zijn opgetekend. Zie www.ibb-boek.nl.

Literatuurselectie

SSH ondernemingsplan 2012-2016.

Toelis Teksten & Vorst, F. van der (1966) SSH Utrecht 40 Jaar, 1959-1996.

Van Embden-Wolff, O., Schlotter-Sax, N. & Schuringa, L. (1970) 1300 Onder Dak. Rijksuniversiteit Utrecht.

Van Leeuwen, M.E. & Van Duppen, J. (2012) IBB Boek. Utrecht: Stichting De Plantage.